

A kályha, amelytől el kell indulni

Sebestyén György:
Légy az információs társadalom polgára!

A réges-régi tánciskolákból (ma állítólag sokkal több van belőlük, mint a kissé biedermeier-időkben, a tánciskolák hőskorában) származik a mondás a kályháról, amelytől el lehet, amelytől biztonságosan el lehet indulni. Nos, *Sebestyén György* szép kiállítású, gazdagon illusztrált, csaknem négyszáz oldalas könyve egy ilyenféle kályhának ígérkezik. Aki az információs társadalom polgára kíván lenni, ettől a könyvtől, ebből a könyvből kell elindulnia. Ne tévesszen meg senkit, hogy a témáról, pontosabban a témák e jókora halmazáról (globalizáció, információs társadalom, e-Európa, Internet, mobil kommunikáció, információs törvények, elektronikus gazdaság, stb.) hatalmas idegennyelvű és ugyancsak tekintélyes mennyiségű hazai szakirodalom áll az érdeklődők rendelkezésére. *Ilyen* könyv, ilyen eligazító, ilyen bevezető csak ez az egy van. Csak ő tarthat számot a kályhaságra.

Ne prófétálj, ha nem vagy kénytelen vele! Ne ígérj, ha nem muszáj, hátha képtelen vagy betartani! - az angolszász világnak ezeket a közmondásait, mélysegesen mély bölcsességeit a könyv szerzője egy csöppet sem tartja be. Bizony ígér Sebestyén, és néha futurogizál is. „Ha e könyv olvasói nem is lesznek internetguruk, homo informaticusok vagy netizenek, azért remélem, hogy a nem túl távoli jövőben úgy boldogulnak majd az információs társadalomban, mint hal a vízben”... „Mondandómat igyekeztem vonzóvá tenni a gazdag és sokrétű illusztrációs anyagok segítségével is. Szeretném, ha minden olvasómnak eltökélt szándékává válna az informatikai ismeretek elsajátítása, hogy ezáltal képessé tegye saját magát a modern infokommunikációs eszközök és »információs közművek« szakszerű használatára”... „Kívánom minden tisztelt olvasómnak..., hogy sikerre tudja vinni még a legmerészebb álmait is!”... „Itt semmiféle elvont, netán magasröptű magyarázatra nem kerül sor. Egyszerűen szeretnék írni alapvetően fontos dolgokról”, stb., stb., stb. Sebestyén György nem takarékoskodik az ígéretekkel, éppen nem tartja vissza magát, ha a közeljövő tendenciái kerülnek látóhatárába, jövődől és futurogizál, és a csoda az, hogy ígéreteit rendre betartja, hogy előrejelzései „ülnek”, szóval: megcáfolja a nyilván általa is jól ismert közmondásokat, népi bölcsességeket. Aki alaposan elmerül könyvében, bizonytalán úgy él majd az információs társadalomban, mint hal a vízben, annak kezére fognak állni az infokommunikációs eszközök és információs közművek, az valóban hozzáláthat legmerészebb álmai megvalósításához, és ehhez nem kell átrágnia magát elvont, szaktudományos, magasröptű (és fölülte kevésbé érthető) magyarázatokon stb., stb., stb. De hát hogyan teszi, hogyan műveli mindezt a kötet szerzője?

Mindenekelőtt úgy és azzal, hogy a teljes anyagot, az egész mezőnyt feltérképezi. Nem egy-egy oldaláról szól az adott témának (témahalmaznak), nem egy-egy aspektust ragad ki, hanem *mindentfelőle*. A biztos siker reményében lehetne olyanféle felhívást közzétenni, hogy aki talál valami olyasmire, ami *kimaradt* a könyvből, az magas jutalomban részesedik. A felhívás közzétevőjének ugyan nem bánná a pénztárcája ezt a merészséget. Sebestyén ugyanis, ne tévessze meg olvasóit könnyed (sőt behízselő) hangneme, kedves tréfálkozásai, szerény hozzáállása (stb.), igen alaposan, fölöttébb minuciózusan, valami végletes pedantériával feltérképezte területét, és nem hagyott ki *semmit*. Igen pontosan, ahol kell, egy-két sorban, ahol kell, egy-két oldalon, ahol úgy hozza a szükség még annál is bővebben, elmondja, elmagyarázza, olvasói elméjébe vési, mi is az információ, az információs társadalom, az informatika, hogyan lehet azt megtanulni, mit tegyen az, akinek nincs pénze se számítógépre, se információra, se tanulmányokra, mit csináljon az, aki bármilyen témában információt akar kapni telefonon, e-mailen, akinek panasa, sérelme van információs ügyekben, stb. Közvetlenül fordul, egy-az-egyben szól olvasójához: neki, az ő számára mondja el, miben is áll az információs társadalom, mi köze van annak a globalizációhoz, mik a globális információs társadalom magyar előzményei, micsoda a magyar tudástársadalom előképe, hol tart ma és hová, miképp fog fejlődni ez a társadalom, milyen európai szabványok „vezérlik”, milyen ma (és milyen lesz a közeljövőben) az e-Európa tájékoztatási rendszere, mi az Internet (még azt is elmondja, mikor és miért írjuk kis, vagy nagy kezdőbetűvel), ismerteti az egyes internet hálózati technológiákat, felsorolja az interneten szolgáltatókat, bemutatja az internet keresőeszközait, azt, hogy mi fán terem és hogyan használtatik, használandó az elektronikus posta, mik a hírcsoportok, mi az intranet, mi a WAP, és hogyan kombinálódik az SMS és az elektronikus posta, miképp kezd fuzionálni a mobiltelefon és a számítógép, mi legyen az MMS, mik az információs Magyarország pillérei (természetesen intézményekről van szó, és persze nemcsak intézményismertetőt nyújt Sebestyén, de mindenkor megadja a paramétereket, telefon, fax (stb.) számokat, a honlapok elérhetőségét és tartalmát), szól a könyvtárakról, mint az információs társadalom tudásának szolgáltatóiról, az elektronikus és a virtuális könyvtárakról, az elektronikus újságokról és folyóiratokról, a hazai internetes könyvtári tájékoztató szolgáltatásokról, az on-line szolgáltatásokról, az információs törvényekről, a jogi háttérrel, a hackerekről, crackerekről és internetes cukrosbácsikról, az elektronikus gazdaság hazai tendenciáiról, az elektronikus kereskedelemről, az elektronikus banki szolgáltatásokról, arról, hogy mihez juthat hozzá ingyenesen az ember fia vagy leánya (ingyenes elektronikus levelezés, telefonálás, információ, elektronikus információszolgáltatások, on-line távoktatások, tandíjmentes számítógépes tanfolyamok) stb., stb., stb.

E sorok írója úgy látja, hogy valóban nem maradt ki semmi de semmi ebből a könyvből, aminek benne kellene lennie. Viszont belekerült nem egy olyan dolog, ami az alapképlethez, alaptematikához képest plusz. No, nem arról van szó, hogy Sebestyén el-elkalandozna tárgyától. Nem, nagyon is szorosan tapad hozzá, nem hagyja, hogy egy-egy téma kapcsán arról is, olyanról is szóljon, amit ugyan kitűnően tud, ami esetleg érdekes is lehet, ám olvasójának itt és most vagy ott és akkor nem fontos, nem elsőrendűen fontos. Hisz az ilyen pluszok megzavarhatják, eltéríthetik, elterelhetik az érdeklődőt, épp a lényeg maradna elrejtve. Am e módszertani-tartalmi rigorizmus éppen nem zárja ki, hogy a szerző szóljon olyan tágabb összefüggé-

sekről is, mint információs társadalom és kultúra, információs társadalom és történelmi múlt, kulturális értékek az információs társadalomért, vallás és globalizáció, vallás és információs társadalom stb. Ezek a kitekintések, „pluszok” korántsem henyé ráadások a könyv alapmondandóihoz. Keretbe állítják magát az alapjelenséget, annak tágabb összefüggéseit villantják fel, perspektívát és koordinátákat adnak neki, hozzá.

Az eddig elmondottak alapján talán szert tettünk annyi és olyan premisszára, amelyek alapján elhelyezhetjük, „tájolhatjuk” Sebestyén György könyvét. Ez a munka – természetesen – nem az olyasféle művekkel kíván versenyezni, mint az immáron réges-régi (a terrénum jellege miatt jócskán elavult), ám a maga korában (1994-ben jelent meg) igen hasznos szolgálatokat tett Bakonyi–Drótos–Kokasféle *Navigáció a hálózaton*, vagy az idei remeklés, a Vajda Erik és Ungváry Rudolf által írt *Könyvtári információkeresés*. Ezek a munkák a szakemberré válni kívánókhöz, az információkeresés leendő profijaihoz fordulnak, őket vértetik fel a megfelelő és kívánatos tudnivalókkal, az ő számukra állítják, állították össze azt az eszközkészletet, azt a technikai apparátust, amely nélkül mozdulni sem tud a tájékoztató, a könyvtáros, az információkat szolgáltatni kívánó. Sebestyén könyve egészen más. Az ő olvasói nem lesznek profik, nem is kívánnak azok lenni. Ők épp csak (?) kilépni vágnak az informatikai fél- vagy egész analfabetizmusból. A számítógépes szép új világ polgárai, az információs társadalom polgárai kívánnak lenni. Kénytelenek azzá lenni, amiként kénytelen volt megtanulni írni és olvasni a 19. és 20. század minden fia-leánya, hacsak nem akart (vagy kényszerült) halmozottan hátrányos helyzetűvé válni, süllyedni. A tudásalapú, az információs társadalom nem a jövő „zenéje”. Itt van, abban élünk. Aki nem akar (nem kényszerül) halmozottan hátrányos helyzetűvé válni, süllyedni, ki kell lépnie az (informatikai) analfabetizmusból. Ehhez pedig Sebestyén könyvénél remekebb kalauzt, hasznosabb segédletet egyszerűen nem találhat. Ma – és még bizonytalán sokáig – ez lesz messze a legjobb, erre a célra legadekvátább munka. Ott kell lennie e műnek *minden* könyvtár polcain, ha lehet több példányban is.

És persze el kell olvasnia, meg kell tanulnia a könyvet minden könyvtárosnak is. Egy jó részét (persze ki-ki más és más részét) természetesen tudja a könyvtáros. Számos ponton bizonytalán sokkal többet is tud, hiszen ő profi. Ám – elsősorban – nem is a maga kedvéért kell elolvasnia az opuszt. Hanem azért, hogy tartalmát továbbadja, továbbadhassa a könyvtár olvasóinak. Hogy tudjon – Sebestyén könyve információira támaszkodva – szólni mindarról, amit a könyv kínál, amiről szól, amit ad. (VK)

(Sebestyén György: Légy az információs társadalom polgára! Bp. 2002, ELTE Eöt-vös Kiadó.)

Változatok Ingres hegedűjére...

Sebestyén György magisztrális munkájában (*Légy az információs társadalom polgára!*, ismertetését lásd fenn!), annak végefelé olvasható egy rövidke fejezet, amely a *Tisztelgés egy moralista információtudós előtt* címet viseli. Ennek első sorait kénytelen idézni e sorok szerzője: „Rózsa György, a Magyar Tudományos Akadémia ny. főigazgatója személyében nem csak a hazai, de a nemzetközi információtudomány egyik kiemelkedő alakját tisztelhetjük. A harmadik évezred közeledtével szépirodalmi tevékenységbe is belekezdett, művében olyan igazságokat fogalmazva meg, amelyeknek teljes megértése valószínűleg nem mindenki számára lesz könnyű dolog. Persze, egyáltalán nem azért, mert Rózsa György bonyolult stílusban írta, netán Nostradamus homályos miszticizmusának kódéba burkolná mondanivalóját. Stílusa egyszerű és tárgyyszerű, minden szava adekvát és sallangmentes, gondolatmenete teljesen érthető. De akkor miért állítom azt, hogy sokak nehezen fogják megérteni a mondanivalóját? Azért, mert nem biztos, hogy meg akarják érteni. Sokszor bedugjuk a fülünket, behunyjuk a szemünket, olyan esetekben, amikor az igazság ránk is vonatkozik, sőt mi több, elsőként ránk vonatkozik. Be kell vallanom, hogy magam is megharcoltam a saját harcomat Rózsa György legújabb könyvével”. A könyv, amelyről Sebestyén György szól, a *Változatok Ingres hegedűjére és Chagall-inspirációk* címet viseli. Az alábbiakban e könyvről szólunk mi is néhány szót. Aki veszi a cím allúzióját (Ingres hegedűje), pontosan tudja miről van szó: arról, hogy az információtudós ezúttal valami egészen másként és valami egészen mással fog jelentkezni. A festő (Ingres) ezúttal hegedülni fog. (Aki nem ismeri a mondást, pontos tájékoztatást kap annak értelméről Rózsa könyvének végén.) Gedacht, getan. Rózsa kimondta a címben és megcselekszi a műben. A tudós versekkel, aforizmákkal, kínrímekkel, bökversekkel, csasztuskákkal, paradoxonokkal, ledér hasonlatokkal, pikáns megállapításokkal, verses életképekkel, „szerelmetességekkel”, bohó hirdetésekkel, kis színészekkel, karcolatokkal, ideagramokkal és gnómákkal (stb.) jelentkezik kis könyve oldalain. És Rózsa György, ha már elszánta magát festő (informatikus-könyvtáros) létére, hogy hegedülni (lásd a fenti felsorolást) fog, nem áll meg félúton. Nem. Nem arról van szó, hogy úgy, hogy olyant, olyanokat ír, amelyekből azért kitetszik, hogy kicsoda is ő, hogy kicsoda rangja van neki – nemzetközileg – az egyik legnehezebb szakmában, diszciplínában. Rózsa úgy írja bökverseit, úgy adja elő paradoxonait, úgy fogalmazza meg pikantériáit, hogy ember legyen a talpán, ha kitalálja (persze a szerző nevének nemismeretében), kicsoda is, kicsoda szakmát űző lény legyen is az alkotó. Posztmodern költőre, egy Zsüti-típusú-formátumú valakire kénytelen gondolni. Mire másra, ha ilyeneket olvas: Ha egyforma is/ alvás-/ görbénk,/ eltörtt/ a közös/ bögrénk. Vagy a *Szexbomba*: Látjuk,/ meg-

bombázzuk. A *Bugyuta férjvallomás*: Feneketlenül/ szeretlek. A *Női csúcselismerés*: Bennem lettél/ újra nagy. Az *Izrael*-sorozatból: Izrael támogatása/ valódi/ protekcionizmus. S végül: Kozmonautagóg/ az igazi/ úrhatnáság... és így tovább. Rabelais-i, vérbő komédiázás, La Rochefoucauld-i poentírozottság, kosztolányis rímvarázslat (stb.) és... Igen, és diákos felelőtlenség, bohókásság, csínytevési szándék és megvalósítás, polgárpukkasztás és szemtelenkedés. Szinte látjuk a szerző csúfondáros tekintetét: no, mire mentek vele? Ugye megpróbáljátok úgy érteni, úgy értelmezni, hogy azért a mélyben... , azért valahol mégiscsak komoly, véresen komoly dolgok ezek, hisz nem lehet, hogy Rózsa György csak úgy bohóckodjon, felelőtlenkedjen, tréfálkozzon. De biz lehet, de mennyire hogy lehet! Azaz talán mégsem. Az embernek óhatatlanul a nagy gondolkodó és kultúrhistorikus, Egon Friedell jut az eszébe. Friedell egyik esszéketének élén áll egy hosszabb mottó. A szerző vesz egy aforizmát, majd végigpermutálja: ha ez az aforizma a Bibliában áll, természetesen transzcendens, örök-isteni bölcsesség; ha Goethe írta volt, túlos derengésű, több mint emberi tapasztalat kifejezése; ha egy középfajú drámában olvasható, akkor bizony közhely; ha pedig egy operettben csendül fel, alig menthető ostobaság, szellemtelen léhaság. Nos, valami ilyesféle permutációt Rózsa György dolgai is megengednek: nézőpont kérdése. De már ez a permutáció is utal valamire, ami igazán fontos. A kötet zavarbaejtő gazdagságára, sokoldalúságára, minden rövidsége, tömörsége, komprimáltsága (vonatkozik mindez a kötetegészre is, az egyes írásokra is) ellenére való szellemi tágasságára. Javaslatot tenni persze arra, hogy ki-ki hogyan fogjon a kötetke olvasásához, értelmezéséhez, tájolásához, persze nemcsak teljesen fölösleges, de egyenesen káros, kártékony is lenne. (És abszolút félreismerése a szerző intencióinak, aki adta, amit adnia adatott, és nem reflektált művére, nem kínált hozzá, mellé használati utasítást.) Azt azonban igen természetesnek tartaná e sorok szerzője, ha valaki teljesen elengedné magát a mű olvasásakor, harsányan kacagna a bökkverseken, kírímeken, tárgy- és fogalommeghatározásokon, gnómákon (stb.), és mit sem törődne mélyebb értelemmel. Derűs perceket (mit perceket, órákat) szerezne így magának és – ha tudna róla – magának a szerzőnek is, aki örülne, látva a nevetéstől csorgó könnyeket. De azt sem csodálnám, ha sokan – felhagyva a kacagással – el-eltűnődnének nem egy megállapításon, meghatározáson, a rímek okozta oszcillációkon, karambolokon, és valami olyan sugallatot is kiéreznének a Rózsa-sorokból, ami talán csak félig van meg bennük, de az olvasó kiegészítheti, teljessé kerekítheti őket, persze nem függetlenül a szerzői intencióktól. Bele vannak ugyanis kódolva ezek az értelmezések is a sorokba, de épp csak kódolva, korántsem tolakodóan, szájbarágóan, „kötelezően”. Ha Sebestyén György megharcolta harcát a kötettel, igaza volt. De a harc elől kitérve is, a harc szükségeségének sejtelve nélkül is érdemes kézbevenni a kötetet. Felhőtlen szórakozást ígér és nyújt, a didakszis minden szándéka nélkül (sőt ellenére).

Mi azonban valamilyen tanulás nélkül képtelenek vagyunk lezárni ezt a kis ismertetést. Ez a tanulás azonban nem a kötet írásaiból kihüvelyezhető. Mi arra gondolunk elsősorban, hogy talán Rózsa György nem lenne, nem lehetne világviszonylatban is kiemelkedően jelentős, rangos tudós, ha nem lenne egyúttal olyan teljes személyiség, olyan igazi *egész* szellem, aki nemcsak festeni tud mesterfokon, de hegedülni is. Ezt az *egészséget*, teljességet kéne (na ja, ha lehetne) eltanulni, eltanulnunk tőle. Nyilván reménytelen igyekezet. Gratulálni azonban tu-

dunk hozzá, örülni tudunk azért neki. Annál is inkább, mert erre most különös alkalmunk is van. *Rózsa György októberben töltötte be nyolcvanadik életévét.* Nemcsak e számunkban megjelent cikke és ez a most pertraktált könyvecske mutatja, hogy teljes szellemi frissességben, erői teljes birtokában, tapasztalatai, tudása bővedjében van. Örvendezzünk hát annak, hogy alkotva, aktívan, igen sok mindent még a jövőben számunkra nyújtani képesen él közöttünk, és köszöntsük őt örvendező szeretettel! (VK)

(Rózsa György: *Változatok Ingres hegedűjére és Chagall-inspirációk.* Bp. 2001, Argumentum Kiadó)

RÓZSA
GYÖRGY

Változatok
Ingres
hegedűjére
és Chagall-
inspirációk

ARGUMENTUM

